

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

Debata swobodna

Charakterystyka

Debata swobodna polega na wymianie argumentów na określony temat. Odbywa się w grupie a uczestnicy mają dużą swobodę, ponieważ nie przypisuje się im konkretnych funkcji ani nie narzuca sposobu prezentowania stanowisk.

Temat dyskusji bądź problem, który należy rozwiązać, jest z góry narzucony przez moderatora. Na przebieg debaty swobodnej mają wpływ pomysły, sugestie bądź rozwiązania pojawiające się w trakcie dyskusji.

Wszyscy kandydaci uczestniczą w debacie na równych prawach i mają swobodę wypowiedzi. W przeciwieństwie do [debaty ustrukturyzowanej](#) nie ma tu podziału na role, brakuje też ściśle określonego scenariusza. Jednak w niektórych technikach (np. burzy mózgów) obowiązują pewne schematy postępowania. Czasami udział w debacie wymaga wcześniejszego przygotowania się, zarówno ze strony uczestników, jak i moderatora (np. w debacie plenarnej).

Zadaniem uczestników debaty może być np. twórcze rozwiązanie problemów lub ocena faktów i zjawisk.

Prowadzący (moderator) z reguły czuwa nad przestrzeganiem zasad prowadzenia dyskusji (np. udziela głosu uczestnikom) i nie ingeruje w jej przebieg.

Kluczową rolę w debacie swobodnej jako metodzie stosowanej w walidacji odgrywa asesor i jego kompetencje w zakresie obiektywnej interpretacji zachowania uczestników podczas dyskusji.

Metoda ta daje możliwość zbadania zachowania kandydatów w różnych sytuacjach (np. radzenia sobie ze stresem w sytuacjach problemowych i pod presją czasu). Uczestnik debaty swobodnej powinien wykazać się m.in.: pogłębioną wiedzą na dany temat, umiejętnością wszechstronnej interpretacji zjawisk, zdarzeń i faktów, umiejętnością komunikowania się (w tym umiejętnością prezentowania własnego stanowiska i tworzenia spójnych wypowiedzi), a także umiejętnością oceny stanowiska innych osób.

Niektóre techniki (np. burza mózgów) pozwalają kandydatom wykazać się m.in. kreatywnością w rozwiązywaniu problemów, umiejętnością analizy i selekcji najlepszych/najkorzystniejszych w danej sytuacji rozwiązań i efektywną współpracą w niezbyt licznych zespołach.

Debata tego typu nie wymaga dużych zasobów organizacyjno-materialnych i standaryzacji narzędzi. Jednak jej wyniki mogą być za każdym razem inne.

Należy pamiętać, że gdy weryfikacji podlega wypowiedź kandydata, wszelkie zaburzenia w rozmowie (np. zmiana tematu przez moderatora), mogą mieć wpływ na ostateczny wynik. Jest to szczególnie szkodliwe, gdy nowy wątek dotyczy efektów uczenia się, które nie były ujęte w scenariuszu walidacji. Asesor, który postępuje w ten sposób, nierzetelnie wykonuje swoje obowiązki. Jednak nawet w przypadku mniej istotnych zaburzeń, efekt takiego postępowania może np. zmienić atmosferę sprawdzania. W rezultacie kandydat może zmniejszyć swój udział w dyskusji, przestać odpowiadać tak szczegółowo lub szczerze. Rodzi to też stres u osoby podchodzącej do walidacji, co może skutkować gorszym wynikiem.

Przestrzeganie reguł wynikających z ról asesora, kandydata oraz dodatkowych (narzuconych przez daną metodę i

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

technikę) jest jednym z czynników pomagających w zachowaniu neutralności i obiektywności walidacji. W debatach ważną funkcję pełni moderator, który ma dbać o swobodę i równość wypowiedzi wszystkich uczestników oraz o poruszenie wszystkich tematów dyskusji w wyznaczonym czasie.

Etapy walidacji, na których rekomenduje się stosowanie danej metody

Debatę swobodną najczęściej stosuje się do identyfikowania i weryfikacji efektów uczenia się danej osoby.

Z badania Cedefopu (agencji zajmującej się rozwojem i promocją edukacji zawodowej i uczenia się przez całe życie w Unii Europejskiej) wynika, że debata ([ustrukturyzowana](#) i swobodna) jest stosowana w 13 państwach. W dziewięciu państwach używa się jej zarówno na etapie identyfikowania, jak i weryfikacji efektów uczenia się, a tylko w dwóch – na etapie dokumentowania.

Zakres efektów uczenia się, które można sprawdzać daną metodą

Wskazówki dotyczące efektów uczenia się, które można sprawdzać za pomocą debaty swobodnej, mają charakter orientacyjny.

Należy pamiętać, że wybór danej metody zawsze musi wynikać z analizy efektów uczenia się zdefiniowanych dla danej kwalifikacji.

Debatę swobodną można przeprowadzić na dowolny temat. Pozwala to na sprawdzenie efektów uczenia się związanych z wiedzą i stopniem jej rozumienia na każdym poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Ponadto ta metoda umożliwi sprawdzenie szeregu umiejętności i kompetencji społecznych związanych m.in. z wszechstronną analizą różnych zagadnień i z komunikowaniem się. Należą do nich np.:

- krytyczne myślenie,
- analizowanie i ocenianie np. faktów, zjawisk, metod oraz zależności między nimi,
- formułowanie myśli i wypowiedzianie ich na forum publicznym,
- poprawne argumentowanie i kontrargumentowanie,
- patrzenie na problemy z różnych perspektyw,
- rozumienie innych ludzi i korzystanie z ich doświadczeń,
- krytyczne spojrzenie na własne koncepcje i ich weryfikowanie,
- umiejętność uczestniczenia w zespołowym rozwiązywaniu problemów.

Niektóre techniki debaty swobodnej (np. burza mózgów) umożliwiają kandydatom zaprezentowanie ich kreatywności.

Za pomocą tej metody można także weryfikować umiejętności potrzebne do planowania różnych działań, organizowania pracy i przestrzegania reguł.

[Wskazówki dotyczące efektów uczenia się, które można sprawdzić za pomocą metody Debata swobodna](#)

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

Mocne i słabe strony debaty swobodnej

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• pozwala stosunkowo dokładnie zidentyfikować efekty uczenia się kandydata• może być skuteczna w sprawdzaniu wiedzy kandydata oraz szeregu umiejętności związanych z krytycznym i kreatywnym myśleniem, kojarzeniem faktów i komunikowaniem się z innymi• pozwala na sprawdzenie grupy osób w tym samym czasie• może być stosowana w niezbyt dużych grupach (maksymalnie do 20 osób)• łatwo ją zorganizować• w zależności od zastosowanej techniki, wymaga małych lub znikomych nakładów finansowych• pozwala uczestnikom na dużą swobodę wypowiedzi, co jest szczególnie korzystne przy weryfikowaniu efektów uczenia się zwłaszcza z zakresu kompetencji społecznych	<ul style="list-style-type: none">• walidacja za pomocą tej metody może być czasochłonna• wpływ na wyniki mogą mieć czynniki takie jak indywidualne cechy kandydatów, styl ich komunikowania się oraz subiektywne oceny asesorów (metoda ta jest dość podatna na tzw. efekt egzaminatora)

Ograniczenia w stosowaniu

Uczestnicy muszą być dokładnie poinformowani o celu i przebiegu debaty swobodnej przed walidacją, inaczej mogą mieć trudności podczas udziału w debacie lub w poszukiwaniu rozwiązania.

Zastosowanie tej metody może być utrudnione w wypadku kandydatów niedosłyszących, głuchych i głuchoniemych. Osoby, które nie lubią wystąpień publicznych i udziału w dyskusjach, mogą się nie zgodzić na taką metodę weryfikacji.

Ograniczeniem w stosowaniu tej metody przez instytucje certyfikujące może być konieczność zgromadzenia grupy osób. Dotyczy to zarówno kandydatów (np. dyskusja 635 wymaga udziału co najmniej sześciu osób, a najlepiej – sześciu zespołów), jak i odpowiedniej liczby asesorów. Przekłada się to na koszty (np. kadrowe) oraz może mieć wpływ na termin walidacji (zależny od zebrania grupy kandydatów i dostępności kadry).

Konieczne zasoby kadrowe i organizacyjno-materialne

W przeprowadzaniu debaty swobodnej konieczny jest udział odpowiednio przeszkolonego moderatora, inaczej debata może nie doprowadzić do wyniku (np. uczestnicy odejdą od tematu, skończy się czas) lub mogą się pojawić trudności z weryfikacją (np. część osób nie zabierze głosu). Osoba ta powinna mieć wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne z zakresu m.in.:

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

- celu, przebiegu i sposobu prowadzenia debaty nieustrukturyzowanej;
- zarządzania procesami grupowymi;
- aktywizowania uczestników (np. pobudzania do dyskusji osób z natury cichych lub nieśmiałych);
- podsumowywania wydarzeń i wypowiedzi oraz formułowania wniosków;
- zachowania bezstronności.

W zależności od zastosowanej techniki i liczby kandydatów w grupie, debata swobodna może wymagać udziału więcej niż jednego asesora. Osoby te powinny mieć wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne z zakresu: celu i przebiegu debaty swobodnej;

- charakteru efektów uczenia się, które podlegają walidacji;
- prowadzenia obserwacji jednocześnie kilku osób;
- wnioskowania na podstawie wypowiedzi i zachowania uczestników o osiągnięciu przez nich określonych efektów uczenia się;
- posługiwania się narzędziami weryfikacji (np. kartą oceny);
- branży, w której przeprowadzana jest walidacja.

Do przeprowadzenia debaty swobodnej konieczne są:

- odpowiednie przygotowanie debaty (m.in. wybór techniki, określenie tematu lub problemu do rozwiązania, udzielenie uczestnikom informacji na temat celu i przebiegu dyskusji, przygotowanie kart ocen),
- odpowiednio zaaranżowana sala – jej wielkość i ustawienie sprzętów zależy od zastosowanej techniki (np. do debaty plenarnej potrzebna jest duża sala, a do burzy mózgów konieczne jest zapewnienie warunków do pracy w małych grupach); wszyscy uczestnicy dyskusji powinni się dobrze słyszeć i utrzymywać ze sobą kontakt wzrokowy,
- środki techniczne, w tym np. środki niezbędne do zaprezentowania zasad dyskusji (flipchart, tablica, rzutnik multimedialny, itp.), w zależności od techniki – środki potrzebne uczestnikom do pracy (np. środki do pisania, karteczki samoprzylepne, karty pracy), mikrofony i sprzęt nagłaśniający, sprzęt do nagrywania (kamera, dyktafon – tylko po uzyskaniu zgody kandydatów na rejestrowanie przebiegu debaty).

Możliwości łączenia debaty swobodnej z innymi metodami

Ze względu na spore możliwości w zakresie sprawdzania głębi zrozumienia zagadnień, rozwiązywania problemów w twórczy sposób, umiejętności komunikacyjnych i kompetencji społecznych, debata swobodna może być stosowana jako uzupełnienie innych metod walidacji. Należą do nich m.in. obserwacja w [warunkach rzeczywistych](#) i [symulowanych](#).

Niektóre techniki debaty swobodnej (np. burza mózgów) pozwalają na sprawdzanie umiejętności analizy, syntezy i oceny faktów. Dzięki temu mogą być łączone z metodą [testu teoretycznego](#).

Z danych Cedefopu wynika, że debata bywa stosowana jako dopełnienie [analizy dowodów i deklaracji](#) (np. w Norwegii i Lichtensteinie).

Przykładowe techniki

Technika to podejście w ramach danej metody wykorzystywane do zbierania i analizowania danych świadczących o posiadaniu przez daną osobę efektów uczenia się.

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

Burza mózgów

Burza mózgów to technika dyskusji łącząca pracę indywidualną z dyskusją w grupie. Zadaniem uczestników jest wygenerowanie w krótkim czasie wielu różnorodnych, często innowacyjnych lub uzupełniających się propozycji rozwiązania danego problemu. Tym samym wymaga twórczego myślenia i umiejętności w zakresie pracy zespołowej.

Burza mózgów jest zaliczana do debaty swobodnej, ponieważ uczestnicy nie są podzieleni na role i każdy z nich może się wypowiedzieć na tych samych prawach.

Ta technika nazywana jest także m.in.: fabryką pomysłów, giełdą pomysłów, sesją nowych pomysłów, jarmarkiem pomysłów, sesją odroczonej oceny, techniką grupowego samodzielnego i twórczego myślenia.

Za pomocą burzy mózgów można sprawdzić zwłaszcza umiejętności dotyczące rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji i kreatywnego myślenia. Pozwala także na dość obiektywną weryfikację umiejętności komunikowania się i pracy zespołowej.

Burza mózgów przebiega w czterech etapach. Na początku definiowany jest problem (zagadnienie), który będzie przedmiotem dyskusji. Osoba prowadząca powinna poinformować uczestników o zasadach pracy (por. ramka 1).

Ramka 1. Reguły obowiązujące w trakcie pracy techniką burzy mózgów

- Nie wartościuje się zgłaszanych pomysłów – zakłada się, że każdy pomysł jest równie dobry.
- Uczestnicy nie mogą oceniać bądź krytykować zgłaszanych pomysłów.
- Pomysły powinny być sformułowane jasno i zwięźle.
- Wszyscy uczestnicy mają równe prawa do zgłaszania pomysłów.
- Każdy uczestnik może zgłosić za każdym razem tylko jeden pomysł.
- Uczestnicy zgłaszają swoje pomysły bez określonej kolejności.
- Uczestnicy zgłaszają swoje pomysły po udzieleniu im głosu przez moderatora.
- Każdy pomysł powinien być zapisany dokładnie w takiej formie, w jakiej został podany przez uczestnika.
- Obowiązuje zasada nieograniczonej kreatywności uczestników – powinno się ich zachęcać do zgłaszania każdego pomysłu, nawet takiego, który wydaje się słabo powiązany z tematem lub wręcz absurdalny.
- Uczestnikom nie wolno dołączać własnych pomysłów do propozycji zgłoszonych wcześniej lub powtarzać pomysłów, które już padły w trakcie dyskusji.
- Zgłoszone pomysły powinny w jakimś stopniu inspirować następne.
- Zgłaszanie pomysłów trwa do ustalonego przez moderatora momentu.

Następnie uczestnicy zgłaszają pomysły dotyczące problemu/zagadnienia, które są zapisywane i gromadzone (np. za pomocą karteczek samoprzylepnych naklejanych na ścianie).

W kolejnym etapie następuje analiza i selekcja zebranych pomysłów – koncepcje całkowicie niemożliwe do realizacji są odrzucane, a podobne do siebie łączone w grupy.

Na ostatnim etapie na podstawie zgłoszonych propozycji uczestnicy tworzą jedno spójne rozwiązanie problemu. Powinno ono łączyć najlepsze elementy ze wszystkich zaproponowanych rozwiązań. Istnieje też możliwość wybrania najlepszego rozwiązania poprzez głosowanie.

Szczegółowy przebieg dyskusji z wykorzystaniem techniki „burza mózgów” pokazuje tabela 1.

Tabela 1. Przebieg dyskusji „burza mózgów”

Faza I – zdefiniowanie problemu	Faza II – zgłaszanie pomysłów

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

<ul style="list-style-type: none"> wprowadzenie do tematu debaty, wstępne zdefiniowanie problemu omówienie sposobu pracy techniką „burzy mózgów” przedstawienie zasad obowiązujących w trakcie pracy sformułowanie problemu przez moderatora (asesora) 	<ul style="list-style-type: none"> zgłaszanie i zapisywanie pomysłów odczytanie zapisanych pomysłów zadawanie przez uczestników pytań dotyczących zgłoszonych pomysłów wyjaśnianie, doprecyzowanie i uzasadnianie zgłoszonych propozycji przez ich pomysłodawców
Faza III – selekcja pomysłów	Faza IV – wybór sposobu rozwiązania problemu
<ul style="list-style-type: none"> dyskusja nad pomysłami (plenarna lub w gronie „ekspertów”) analiza i ocena pomysłów dokonanie wyboru najbardziej przydatnego, najlepszego pomysłu/pomysłów, które będą rozwiązaniem analizowanego problemu 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawienie i omówienie wybranych rozwiązań na forum uzasadnienie dokonanego wyboru określenie sposobu wykorzystania pomysłów w praktyce podsumowanie

Zadaniem asesora jest weryfikacja efektów uczenia się uczestników w trakcie debaty. Moderator udziela głosu poszczególnym osobom i pilnuje czasu trwania dyskusji.

Do realizacji burzy mózgów potrzebna jest sala dostosowana do liczby uczestników, tablica lub flipchart do zapisywania pomysłów albo powierzchnia przystosowana do naklejania karteczek. Należy także w widocznym miejscu umieścić informacje z zasadami i wskazówkami prowadzenia burzy mózgów (np. na plakacie lub slajdzie).

Zaletą tej techniki jest m.in. to, że angażuje wszystkich uczestników, każdemu dając możliwość nieskrępowanej wypowiedzi. Zmniejsza to ryzyko, że dyskusja zostanie zdominowana przez pojedynczych uczestników.

Trzeba sobie jednak zdawać sprawę, że taka dyskusja może być trudna do przeprowadzenia w mało aktywnej grupie. Jeżeli zajdzie potrzeba zachęcania uczestników do udziału w burzy mózgów, czas przeznaczony na debatę może się niespodziewanie wydłużyć.

Odmianą burzy mózgów jest dyskusja 635. Informacje na temat tej techniki zawiera ramka 2.

Ramka 2. Dyskusja 635

Dyskusja 635 jest odmianą burzy mózgów. Jej głównym celem jest rozwiązywanie problemów w twórczy sposób lub poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań.

Nazwa techniki pochodzi od reguł obowiązujących w trakcie pracy. Uczestnicy są podzieleni na **sześć grup**. Każda z grup dostaje arkusz pracy, w którym wypisuje **trzy pomysły**, w jaki sposób można rozwiązać dany problem. Następnie arkusze są wymieniane pomiędzy grupami przez **pięć rund**. Każde przejście oblige grupę do znalezienia trzech nowych pomysłów różniących się od uprzednio zapisanych.

Istnieje możliwość przeprowadzenia sesji z sześcioma uczestnikami zamiast sześcioma grupami uczestników. W takim wypadku każdy kandydat podaje trzy rozwiązania, następnie przekazuje swój arkusz innemu uczestnikowi, a w zamian dostaje kolejny, na którym zapisuje dodatkowe pomysły.

Dyskusja 635 łączy pracę samodzielną z pracą i dyskusją w grupie oraz z debatą plenarną.

Podobnie jak burza mózgów, przebiega w czterech etapach. Na początku definiowany jest problem (zagadnienie), który będzie przedmiotem dyskusji. Następnie uczestnicy zgłaszają pomysły (praca indywidualna lub w małych grupach). Zgodnie z zasadami, każdy nowy pomysł powinien inspirować powstanie kolejnego. Ten etap trwa 30 minut. W tym czasie każdy uczestnik (bądź grupa uczestników) powinien zgłosić 18 rozwiązań danego problemu – w

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

rezultacie może powstać nawet 108 unikatowych pomysłów. W kolejnej fazie następuje selekcja zgłoszonych pomysłów (praca w grupach). Na zakończenie wszyscy uczestnicy dyskusji wybierają wspólne rozwiązanie albo rozwiązania (debata plenarna).

Funkcja asesora i moderatora jest taka jak w wypadku burzy mózgów. Obie techniki wymagają podobnych zasobów, z wyjątkiem:

- konieczności zaangażowania w walidację większej liczby asesorów – jeśli dyskusja toczy się w sześciu grupach,
- arkusza pracy (karty, na której każdy uczestnik zapisuje swoje pomysły i którą przekazuje kolejnej osobie).

Debata plenarna

Debata plenarna to technika polegająca na swobodnej dyskusji grupy uczestników na określony temat.

Charakteryzuje się dużą swobodą – nie ma żadnych reguł ograniczających wypowiedzi dyskutantów, poza ogólnymi zasadami i ograniczonym czasem trwania debaty. Powinien być on narzucony z góry i nie przekraczać 60 minut.

Aby debata przebiegała sprawnie, uczestnicy (łącznie z moderatorem) powinni wcześniej zapoznać się z tematem dyskusji i dostępnymi materiałami.

Debata plenarna może przybrać postać dyskusji z zaproszonym gościem. W tej sytuacji osobą inicjującą jest ekspert, który przedstawia swoje stanowisko na określony temat. Jest to punkt wyjścia dla pozostałych uczestników debaty do zadawania pytań i komentowania.

W debatach, które nie są nastawione na walidację, grupa uczestników może liczyć nawet kilkadziesiąt osób. Jednak zaleca się, aby tej techniki nie stosować do więcej niż 20 osób na raz. W większej grupie niektórzy kandydaci mogą mieć trudności z zaprezentowaniem swoich umiejętności, ponadto wymaga ona udziału większej liczby asesorów, a szanse na osiągnięcie konsensusu się zmniejszają.

Ten typ debaty umożliwia uczestnikom zaprezentowanie swojej wiedzy, doświadczeń i pomysłów na dany temat. Pozwala na weryfikację m.in.: umiejętności wnioskowania i komunikowania się, w tym argumentowania, oraz sposobu reagowania na zdania przeciwne.

Zadaniem moderatora jest otwarcie dyskusji, przedstawienie planu debaty, zarządzanie przechodzeniem do kolejnych etapów, oraz podsumowywanie tego, co zostało powiedziane. Moderator powinien także zachęcać uczestników do zabierania głosu, dbać o odpowiednią kulturę dyskusji i przestrzeganie czasu wypowiedzi. Ważne jest, aby tę funkcję pełniła osoba czująca się w niej swobodnie oraz przygotowana merytorycznie do dyskusji.

Mniej doświadczony moderator może mieć trudności z panowaniem nad przebiegiem dyskusji, w tym z dygresjami uczestników, dominacją pojedynczych uczestników, przeciąganiem poszczególnych etapów debaty w czasie.

Bibliografia

European Commission, Cedefop i ICF International (2014a). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Thematic report: validation methods*. Luxembourg: Publications Office.

European Commission, Cedefop i ICF International (2014b). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014: country report Norway*. Luxembourg: Publications Office.

European Commission, Cedefop i ICF International (2014c). *European inventory on validation of non-formal and*

Materiał pobrany ze strony walidacja.ibe.edu.pl/metody

informal learning 2014: country report Liechtenstein. Luxembourg: Publications Office.

Łoś, E. i Reszka, A. (2009). *Metody nauczania stosowane w kształtowaniu kompetencji kluczowych. Matematyka. Podręcznik metodyki operacyjnej*. Wrocław: Innovatio Press Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji.

Strony internetowe:

Centrum Edukacji Obywatelskiej: <https://glowna.ceo.org.pl/>